

Környezethez való jog a nemzetközi jogban

Bándi Gyula

XVI. Benedek pápa Caritas in Veritate enciklikája (2009)

- „23. ... Ki kell azonban mondanunk, hogy a csupán gazdasági és technológiai szempontú fejlődés nem elégséges.”
- **A fejlődés közvetlenül érinti az emberi jogokat is, amelyek hangsúlyozása alapvető szükséglet, túlhangsúlyozása, illetve egyoldalú megközelítése azonban félrevezet, hiszen jog kötelezettség nélkül nem létezik: „43. ... **A jogok eltűzése a kötelességek mellőzésébe torkollik. ...**”**

Etikai alapok a bösi ítéletben

Gabcikovo-Nagymaros ítélethez a Bíróság alelnöke, Weeramantry különvéleményből emelünk ki egy-két gondolatot: “Másoknak ártalmat nem okozni és ebből adódóan ***sic utere tuo ut alienum non laedas*** - központi fogalom ez a buddhizmusban. Ugyanakkor jól átültethető volt a környezetvédelmi megközelítésre. Az „*alienum*”-ot a buddhizmus ebben az összefüggésben a jövő nemzedékekre, valamint az emberen túl a természeti rend egyéb összetevőire is kiterjesztené, hiszen a kötelesség buddhista felfogásának hihetetlenül nagy a terjedelme.” Számos más példát követően megállapítja: “A hagyományos bölcsélet, amely ösztönzést nyújtott az ókori jogrendek számára, képes volt az ilyen problémák kezelésére.”

Elméleti megközelítések

A Kiss-Shelton szerzőpáros az emberi jogok és a környezetvédelem kapcsolatrendszerének négy variációját sorolja fel, hozzátéve, hogy ezek nagyrészt egymás kiegészítik:

- az egyik lehetőség szerint a környezetvédelem hasznosítja a már meglévő emberi jogokat, amennyiben azok a környezetvédelmi célok eléréséhez relevánsak;
- a másik lehetőség meglévő emberi jogi garanciákat és intézményeket vesz igénybe akkor, amikor a környezeti kár bekövetkezik – ez jobbra erősen antropocentrikus megközelítésű;
- a harmadik megközelítés megkísérel egy új, környezethez való jogot kialakítani, amely már nem csak antropocentrikus, hanem amelyben a fenntarthatóság is megtalálható;
- végezetül a negyedik megközelítés a környezethez való nem annyira jog, mint inkább a kötelezettség oldalát emeli ki.

Más szerzők kissé másként közelítenek (Michael R. Anderson):

- “Három megközelítés lehetséges: először, a meglévő jogokat csatasorba állítani a környezet érdekében; másodsor, újraértelmezni a meglévő jogokat a környezeti szempontok beépítésével; és harmadszor, új, kifejezett környezeti vonatkozású jogot alkotni. ...
- (a) Mobilizálni a meglévő jogokat...
 - (i) polgári és politikai jogok ... létrehozunk hatékony jogi igényeket...
 - (ii) gazdasági, szociális és kulturális jogok ... az emberi jól-lét tartalmi mércéin keresztül ...
 - (iii) önrendelkezés joga
- (b) Újraértelmezni a meglévő jogokat ...
 - élethez való jog, egészség, méltányos bánásmód, tulajdon ...
- (c) Új, kifejezett környezeti vonatkozású jog
 - (i) Eljárási jogok ...
 - (ii) Érdemi jogok ...”

Konfliktusok?

„A környezetvédelmet valószínűleg nem lehet teljesen az emberi jogok rendszerébe emelni anélkül, hogy az emberi jogok koncepcióját meg ne változtassuk, torzítva ezzel annak eredeti programját.” (SHELTON, 2006.)

Potenciális konfliktusok:

- egyén – közösség
- ember – környezet
- jelen - jövő
- jogok - kötelezettségek
- Materiális – nem materiális

Weeramantry alelnök különvéleménye (Bős-Nagymaros)

„(b) A környezetvédelem mint nemzetközi jogi elv

A környezet védelme szintén alapvető része az emberi jogok jelenleg érvényes doktrínájának, hiszen **számos emberi jog, mint például az egészséghez, illetve az élethez magához való jog előfeltétele**. Aligha szükséges ezt részletesebben kifejteni, mivel a környezetet ért károk az Egyetemes Nyilatkozatban és egyéb emberi jogi okmányokban említett összes emberi jogot csorbíthatják, illetve alááshatják.”

Kötelezeti oldal!

Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése (2009):

„12. Manapság tanúi vagyunk annak, amit *az alapvető jogok negyedik generációjának nevezhetünk, vagy a jogok és kötelezettségek generációjának, amelyek a jövő társadalmára vonatkoznak*. ... Ez egyszerűen csak a generációk közötti szolidaritás.”

II. János Pál pápa üzenete a Béke Világnapja alkalmából: az emberi jogok tisztelete az igazi béke titka, 1999. január 1.:

„10. Az emberi méltóság elősegítése az egészséges környezethez való joggal összefügg, mert e jog rávilágít az egyén és a társadalom közötti viszony dinamikájára.

Környezethez való jog az emberi jogok nemzetközi rendszerében

Három csoportra osztjuk a releváns nemzetközi dokumentumokat:

- az emberi jogok hivatalos katalógusai – ilyenek az ENSZ egyezségokmányok és európai emberi jogi konvenció – nem tesznek közvetlen említést;
- egyes, nem kötelező erejű nemzetközi dokumentumok alapvető szinten fogalmazzák meg a környezethez való jogot – mint a Környezet és Fejlődés Riói Nyilatkozata (1992), amelyik 1. alapelvként mondja ki: *„Az emberi lények állnak a fenntartható fejlődés gondolatainak középpontjában. Ők jogosultak az egészséges és produktív életre a természettel való összhangban.”*;
- nem globális nemzetközi szerződések, környezetvédelmi szólnak, kérdésekről, de mint ilyenek, nem felelkezhetnek meg a környezethez való jogról sem. Aarhus-i Egyezmény (1998), preambuluma: *„felismerve szintén, hogy mindenkinek joga van ahhoz, hogy egészségének és jólétének megfelelő környezetben éljen, továbbá mind egyénileg, mind pedig másokkal együttesen kötelessége a környezet védelme és javítása a jelenlegi és jövőbeli generációk javára,”*.

I. Globális

- Az első csoport legkiemelkedőbb eleme az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (1948), majd a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Egyezségokmánya (1966), a Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmánya (1966)
- 1981. évi Afrikai Charta 24. cikke szerint: *„minden népnek joga van egy általánosan kielégítő környezethez, ami előnyös fejlődésükhöz.”* Az amerikai pedig az 1988-as San Salvador Jegyzőkönyv, amelyik így fogalmaz 11. cikkében: *„1. Mindenkinnek joga van egészséges környezetben élni és a közszolgáltatásokhoz hozzáférni. 2. Az államok hozzájárulnak a környezet védelméhez, megőrzéséhez és javításához.”*

II. Nem kötelező

- ENSZ 1972-es Stockholmi Környezetvédelmi Világértekezlete említette az 1.sz. alapelvben, amely - az életminőséget állítva középpontba egy fogyasztói társadalmi túlsúly ellenében - kimondja: *„Az embernek alapvető joga van a szabadsághoz, egyenlőséghez és a megfelelő életfeltételekhez egy olyan minőségű környezetben, amely emberhez méltó és egészséges életre ad lehetőséget, ugyanakkor pedig ünnepélyes kötelezettsége, hogy e környezetet a jelen és jövő nemzedékek számára megóvja és javítsa.”* Jog és kötelezettség egységben, illetve a klasszikusnak mondható emberi jogok, mint kiindulási pont – ezek jellemzik ezt a megközelítést.
- Riói Nyilatkozat 1. sz. alapelve megismétli a fentieket: *„Az emberek állnak a fenntartható fejlődés középpontjába. Joguk van az egészséges és produktív életre a természettel harmóniában.”*
- 2002-ben, a Johannesburgi ENSZ csúcsertekezlet, majd 2012, Rio+20 csak megerősít mindent, újat nem tesz hozzá

Környezet és Egészség Európai Chartáját (1989). A Charta kiindulási pontja a jogok és kötelezettségek egységén alapul, amelyből csak egyes részeket emelünk ki:

- *„1. Minden egyén jogosult:*
- *az egészség és jól-lét elérhető legmagasabb szintjének megfelelő környezetre;*
- *a környezet állapotáról, illetve a környezetet és egészséget várhatóan érintő tervekről, határozatokról és tevékenységekről való információra és tájékoztatásra;*
- *a döntéshozatali eljárásban való részvételre.*
- *2. Minden egyénnek felelőssége a környezet védelméhez való hozzájárulás, saját maga és mások egészsége érdekében...*
- *5. Minden kormány és közigazgatási hatóság kötelessége a környezet védelme és az emberi egészség javítása a joghatósága alá tartozó területen, és annak biztosítása, hogy a joghatósága vagy ellenőrzése alatti területeken folyó tevékenységek nem károsítják más államokban az emberi egészséget. Ezen felül, mindegyiknek osztoznia kell a globális környezet megőrzése iránti közös felelősségben.”*

III. Regionális vagy specifikus

- A nemzetközi dokumentumoknak harmadik nagy csoportja, mint az Aarhus-i Egyezmény, ami valójában a környezethez való jog védelme procedurális elemeinek jelentős részét biztosítja.
- Sajátos jogok jelennek meg: Víz Világfórumon, különösen annak 2006.évi találkozásán, Mexico Cityben. Annak ellenére, hogy a konferencia végén elfogadott miniszteri nyilatkozat kifejezetten nem ismerte el ezt a jogot, de az erre irányuló törekvések jogosságát igen. Ha pedig e kérdés természetjogi alapjait keressük, a Szentszék mint Isten ajándéka, a víz alapvető elem, amely nélkülözhetetlen a túléléshez, így mindenkinek joga van hozzá.”
- Tájvédelmi Egyezmény, Európa Tanács, Firenze 2000

Európa

Az **Emberi Jogok Európa Konvenciója** (1950) keretében a következő lehetőségeket, egyes emberi jogokat sorolhatjuk fel:

- az élethez való jogot (2. cikk),
- az embertelen vagy lealacsonyító bánásmód (3.cikk),
- szabadság és biztonság (5.cikk),
- a tisztességes eljáráshoz és bírósághoz forduláshoz való jogot (6. cikk),
- a magán-és családi élet, az otthon joga (8. cikk),
- az információs jogok (10. cikk),
- a gyülekezési és egyesülési jog (11. cikk),
- a hatékony jogvédelemhez való jogot (13. cikk), illetve
- a birtoklás zavartalanságához való jogot (1. sz. jegyzőkönyv 1. cikke).

Ugyancsak említést érdemel az **Európai Szociális Charta** 3. és 11. cikke, az egészséghez való jog védelméhez kapcsolódóan.

8. cikk – a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog:

„1. Mindenkinek joga van arra, hogy magán- és családi életét, lakását és levelezését tiszteletben tartsák.

2. E jog gyakorlásába hatóság csak a törvényben meghatározott, olyan esetekben avatkozhat be, amikor az egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a közbiztonság vagy az ország gazdasági jóléte érdekében, zavargás vagy bűncselekmény megelőzése, a közegészség vagy az erkölcsök védelme, avagy mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében szükséges.”

- Az Emberi Jogok Európai Bizottsága 1982: **Arrondale-ügy**, a Gatwick repülőtér működése kapcsán állapította meg a Bizottság, hogy noha a zajt és az ebből eredő kárt nem az eljárásban az államot képviselő Légügyi Hatóság okozta, de mégis felelős a repülőtér és a kifutók megfelelő tervezéséért és építéséért. Ennek folytatását jelenti nem sokkal később az Emberi Jogok Európai Bíróságának (továbbiakban: EJEB) gyakorlata.

- **López Ostra** kontra Spanyolország ügy (1994) „58. Figyelemmel a fentiekre, nem feledkezve meg az érdekelt állam számára nyitva álló cselekvési (mérlegelési) lehetőségekre, a Bíróság úgy találja, hogy az államnak nem sikerült megfelelő egyensúlyt találnia a város gazdasági jóléte – hogy tehát legyen hulladékkezelő létesítménye – és a kérelmező azon igénye között, hogy megfelelően élvezze az otthon, illetve magán és családi élet tiszteletét.”

Fadeyeva kontra Oroszország (2005) és mások

- „70. Ennek megfelelően, a 8. cikkely érintettsége megállapításához a környezeti zavarással összefüggésben be kell bizonyítani, hogy először a felperes magánszférájába történt tényleges beavatkozás, másodsor, hogy a súlyosság bizonyos szintjét is elérték.”
- 92. A Bíróság azt is megállapította, hogy a környezetvédelem egyre növekvő módon a közérdeklődés homlokterébe került. Ennek következtében az államok az ipari tevékenységek káros hatásainak csökkentésére számos megoldást fogadtak el. Ugyanakkor minden ilyen ügyben a nemzeti hatóságok nyilvánvaló hibáját, mulasztását kell megtalálni, amikor a különböző magánérdekek közötti versengő érdekek közötti egyensúly kialakítására törekednek.

Moreno Gomez ügy (2005):

- “53. A Konvenció 8. cikke az egyének jogait védi a magán- és családi élet tekintetében, az otthon és a levelezés kérdésében. Az otthon általában az a hely, amely fizikailag körülírható és ahol a magán-és családi élet fejlődik. Az egyénnek joga van otthonának tiszteletben tartására, nem csupán a tényleges fizikai terület vonatkozásában, hanem e terület csendes élvezetében. Az otthon tiszteletben tartásához való jog megsértése nem korlátozható konkrét vagy fizikai sérelmekre, mint egy arra fel nem hatalmazott személy belépése a személy otthonába, hanem olyan sérelmeket is takar, amelyek nem konkrétak és nem fizikaiak, mint a zaj, szennyezőanyag kibocsátás, szag vagy a zavarás más formája. Egy súlyos jogsértés a személy otthonának tiszteletben tartására vonatkozó jogát sértheti meg, mert megakadályozza az otthon előnyeinek élvezetében. ...
- 57. Jelen ügy nem a közigazgatási szervek beavatkozása jelent meg az otthon tekintetében, hanem ezek abbéli mulasztása, hogy nem léptek fel a kérelmező jogainak harmadik személy általi megsértése ellenében. ...
- 62. Ezen körülmények között a Bíróság úgy találja, hogy az alperes állam nem teljesítette pozitív irányú kötelezettségét a kérelmező otthonához és magánéletéhez való jogának biztosítása érdekében, a Konvenció 8. cikkét megsértve.”

Bor kontra Magyarország (50474/08. sz. kérelem)

2013. június 18.

- „24. A Bíróság emlékeztet arra, hogy az Egyezmény nem biztosít kifejezett jogot a csendes környezethez, de ha egy egyént közvetlen módon és súlyosan érint valamilyen zaj, akkor felmerülhet a 8. cikk ... az állam arra vonatkozóan fennálló pozitív kötelezettsége szempontjából kerül elemzésre, hogy minden ésszerű és megfelelő intézkedést megtegyen a kérelmező 8. cikk 1. bekezdése alapján fennálló jogainak biztosítására, ... megfelelő egyensúlyt kell teremteni az egyén, illetve a közösség egészének versengő érdekei között; s mindkét kontextusban az állam bizonyos terjedelmű mérlegelési jogkörrel rendelkezik”
- „27. A Bíróság elfogadja, hogy a 8. cikkben biztosított jogok védelmére hivatott szabályozási és egyéb intézkedések meghatározása során az Egyezménynek való megfelelés biztosítása érdekében megteendő lépések kiválasztása terén az állam bizonyos terjedelmű mérlegelési jogkörrel rendelkezik ...
- 28. Ezért a Bíróság azt a következtetést vonja le, hogy az állam nem tett eleget a kérelmezőt az otthona tiszteletben tartása tekintetében megillető jog biztosításával kapcsolatos pozitív kötelezettségének. Ezért az Egyezmény 8. cikkét megsértették.”

A Heathrow repülőtér éjszakai repülések miatt indult eljárásban (**Hatton, 2003**) ismét az állam pozitív kötelezettségei kerültek szóba:

„119. ... a környezeti ügyekben az állam felelőssége abban is megmutatkozhat, hogy nem szabályozza megfelelően a magángazdaságot, olyképpen, ahogy az az Egyezmény 8. cikke elvárja.”

96. „Nincs az Egyezményben a tiszta és csendes környezetre vonatkozó jog, noha amennyiben egy egyén közvetlenül és súlyosan érintett a zaj vagy más szennyezés által, a 8. cikkre hivatkozhat.”

„97. Ugyanakkor a Bíróság ismételten felhívja a figyelmet az Egyezmény alapvetően szubszidiárius szerepére.

A 2. cikk - élethez való jog

- *„1. A törvény védi mindenkinek az élethez való jogát. Senkit nem lehet életétől szándékosan megfosztani, kivéve, ha ez halálbüntetést kiszabó bírói ítélet végrehajtása útján történik, amennyiben a törvény a bűncselekményre ezt a büntetést állapította meg.”*

Öneryildiz v. Törökország (2002)

- „A Konvenció 2. cikk 1. bekezdésének első mondata értelmében az államnak nem csupán tartózkodnia kell az élet szándékos és illegális kioltásától, hanem biztosítania is kell az élethez való jogot általában, és egyes jól meghatározható esetekben mindez olyan kötelezettséget is ró az államra, amely szerint tegye meg azokat az intézkedéseket, amelyek a joghatósága alatt élők életének megóvásához szükségesek.” (62.)
- A hatóságok jelen esetben tudtak vagy legalábbis tudhattak volna az életet is fenyegető veszélyről és „elmulasztották megtenni azokat az intézkedéseket, amelyek hatalmukban álltak volna, és amelyek révén a kockázatok elkerülhetőek lettek volna.” (63.)
- A hatóságok magatartása esetében „nem indokolt különbséget tenni a tevékenység, mulasztás vagy 'gondatlanság' között, amikor azt vizsgáljuk, megfeleltek-e kötelezettségeiknek.” (65.)

Budayeva és társai v Oroszország (Applications nos. 15339/02, 21166/02, 20058/02, 11673/02 and 15343/02), 29.09.2008.

„175. Ezért a Bíróság úgy véli, hogy a jelen ügy céljainak megfelelően különbséget kell tenni az Egyezmény 2. cikkével, illetve az 1. sz. jegyzőkönyv 1. cikkével kapcsolatos kötelezettségek között. Amíg az élethez való jog alapvető fontossága megköveteli, hogy a 2. cikkel kapcsolatosan megjelenő pozitív kötelezettségek értelmében minden meg kell tenni, ami a hatóság hatalmában áll a természeti katasztrófa elkerülése érdekében ezen jog védelmére, addig a békés birtokláshoz való jog nem abszolút jog, ezért nem terjedhet tovább, mint ami az adott körülmények között ésszerű. Ennek megfelelően a hatóságok mérlegelési lehetősége is nagyobb, mint az emberi életek megvédése esetében.”

1. jkv. 1. cikk

A tulajdon (birtok) védelme

- „Minden természetes vagy jogi személynek joga van javai tiszteletben tartásához. Senkit sem lehet tulajdonától megfosztani, kivéve, ha ez közérdekből és a törvényben meghatározott feltételek, valamint a nemzetközi jog általános elvei szerint történik.”

Öneryildiz: (145.), méghozzá a következők szerint: „Annak megítélése terén, hogy létezik-e ilyen pozitív kötelezettség, tisztességes egyensúlyt kell teremteni a közösség érdekei és az egyén érdekei között... Ez a kötelezettség kétséget kizáróan fennáll, többek között akkor, amikor közvetlen kapcsolat van azon intézkedések között, amelyet a kérelmező joggal vár el a hatóságoktól és a birtokláshoz való jog gyakorlása között.”

Budayeva

„175. Ezért a Bíróság úgy véli, hogy a jelen ügy céljainak megfelelően különbséget kell tenni az Egyezmény 2. cikkével, illetve az 1. sz. jegyzőkönyv 1. cikkével kapcsolatos kötelezettségek között. Amíg az élethez való jog alapvető fontossága megköveteli, hogy a 2. cikkel kapcsolatosan megjelenő pozitív kötelezettségek értelmében minden meg kell tenni, ami a hatóság hatalmában áll a természeti katasztrófa elkerülése érdekében ezen jog védelmére, addig a békés birtokláshoz való jog nem abszolút jog, ezért nem terjedhet tovább, mint ami az adott körülmények között ésszerű. Ennek megfelelően a hatóságok mérlegelési lehetősége is nagyobb, mint az emberi életek megvédése esetében.”

A Szociális Karta és a környezet

- I. rész 3. Minden dolgozónak joga van a biztonságos és egészséges munkafeltételekhez (Ezt megismétli a 3. cikk)
- 11. Cikk Az egészség védelméhez való jog: Az egészség védelméhez való jog tényleges gyakorlásának biztosítására a Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy akár közvetlenül, akár a köz- vagy magán-szervezetekkel együttműködve megfelelő intézkedéseket tesznek

Marangopoulos Foundation for Human Rights (MFHR) v. Greece,
Complaint No. 30/2005, Adoption: 6 December 2006

„195. A Bizottság ennek következtében figyelembe vette azon növekvő számú kapcsolatokat, amelyeket azon államok, amelyek tagjai a Kartának és más nemzetközi szervezeteknek, manapság megteremtene az egészség és az egészséges környezet védelme között, amiért a Karta 11. cikkét (az egészség védelméhez való jog) úgy értelmezik, mint ami magába foglalja az egészséges környezethez való jogot.”

2011-es ügy (FIDH) az Asopos folyóban elhelyezett hulladék és az abból származó szennyezés emberi egészségre gyakorolt hatása

51. A Bizottság szerint a Karta 11. cikkében biztosított egészséghez való jog amelyik kiegészíti az Emberi Jogok Európai Egyezménye 8. cikkét (a magán-és családi élet tiszteletben tartásához való jog), amint azt az Emberi Jogok Európai Bírósága értelmezte. Ez utóbbi értelmében a súlyos környezet szennyezés hátrányosan befolyásolhatja az egyének jólétét, így megvalósítja a 8. cikk sérelmét...”

„150. Ami az egészséghez való jog védelmének érvényesülését jelenti, a Bizottság figyelembe veszi, hogy azon esetekben, amikor az előzetes tudományos értékelés arra utal, hogy észszerűen feltételezhető, hogy az emberi egészségre várhatóan káros hatások jelennek meg, az államok elővigyázatossági intézkedéseket kell tenniük, a 11. cikkben jelzett magas szintű védelemnek megfelelően...”

Eljárási jogok

■ Guerra és társai

60. ... A kérdéses esetben a kérelmezők, egészen a műtrágyagyártás 1994-es megszűnéséig vár arra, hogy megfelelő információt kapjon, ami alapján fel tudják mérni annak kockázatát, ha ők és családjuk tovább élnek Manfredoniában, egy olyan városban, ami különösen kitett az üzem baleseti kockázatának.”

■ Hatton ügy

egyik tanulsága, hogy a kormányzati szerveknek megfelelő vizsgálatokat és tanulmányokat kell folytatni (és ez meg is történt) hogy megfelelő alapot kapjanak az érdekek közötti megfelelő súlyozáshoz (128).

■ Taskin ügy (2004)

aranybánya engedélyezése Kifejezetten követelményként merült fel a döntések, tevékenységek és mulasztások ellen a bírósághoz fordulás lehetősége (119).

Összegzés

- Az Egyezmény egyéni jogokat véd
- Környezethez való jog nem kerül szóba, minden esetben keresni kell az egyéni jogsérelmet.
- Az Egyezmény szubszidiárius módon jelenhet meg csupán
- A Karta nem foglalkozik egyéni kérelmekkel,
- A 2. cikk a halálos következmény miatt ez talán az értelmezés legszűkebb keresztmetszete.
- A 8. cikk alkalmazása során ki kell mutatni a magán-és családi élet vagy az otthon közvetlen sérelmét, amely tehát az egyénre vonatkoztatható. A mindennapi élet terhelésein túlmutató, súlyos, jelentős környezeti szennyezés (a legtágabb értelemben vizsgálva) volt a kiváltó ok. Ezzel együtt is a 8. cikk adja a legszélesebb védelmi kört.

- A nyugodt, csendes környezet védelme, illetve sérelme is alapot adhat az eljárásra,
- Az 1. sz. jegyzőkönyv 1. cikkének alkalmazására érdekes duális szemlélet irányadó: amíg a birtokláshoz való jog tekintetében lazábbak az elvárások, azok a tényszerű birtoklást és nem a jogszerűt védik csupán, addig a mérce ebben az esetben magasabb.
- Minden esetben az állam esetleges közvetlen cselekvései mellett, vagy sokkal inkább azok helyett, az állam nem cselekvése, mulasztása, a jogok elmaradt védelme jelenti a jogsértést.
- Az állam széles körű mérlegelési jogkörrel, mozgástérrel rendelkezik, különösen az egyéni és a közösségi érdek közötti megfelelő egyensúly mérlegelésében.
- Az állam cselekvései, pozitív kötelezettségeinek lehetőségei több jogesetben tételesen kifejtésre kerülnek a jogalkotástól a megfelelő vizsgálatok elvégzésén át az engedélyezésig, ellenőrzésig vagy éppen a szankcionálásig terjedően.

- A gazdasági érdekek és a környezeti érdekek súlyozása során a prioritás a környezeté, ugyanakkor ez távolról sem teljes, hiszen elismerik a nemzetgazdasági szempontokat, mint mégis az egyensúly eltérítésére alkalmas tényezőt.
- Az eljárási jogok esetében a helyzet egyszerűbb, hiszen valójában teljes körben érvényesülnek, de a környezeti elem ehhez nem igazán ad sok újat.
- A Karta joggyakorlata viszont elismeri a környezethez való jog létét, az egészséghez való jogon keresztül, tehát mégiscsak korlátozottabb módon, mint ami a teljes környezeti jogi megközelítéshez elegendő lenne. Az 'egészséges környezethez való jog' vélhetően főként környezetegészségügyi problémákat takar. Viszont pluszként megjelenik az elővigyázatosság elve is.

EU Alapjogi Charta

Lisszaboni Szerződés Alapjogi Charta IV. cím szól a szolidaritásról, a cím 'környezetvédelem', de a szöveg nem utal közvetlenül jogokra:

- „37. cikk
- *A magas színvonalú környezetvédelmet és a környezet minőségének javítását be kell építeni az uniós politikákba, és a fenntartható fejlődés elvével összhangban biztosítani kell megvalósulásukat.*”

Krämer (2012) : „A 2000 végén elfogadott Charta nem hozta létre a tiszta környezethez való jogot. A 37. cikk annak megállapítására szorítkozik, hogy:.... Ez a rendelkezés meglehetősen félrevezető, ...”